

לפעמים מביאים את הפסוק "משנאך ד' אשנא" נכון שיש מקום למנוח של שנה בקדושה, ביהדות, ופסוק זה מוכח גם בגמרא – אבל צריך ללמוד את המובן של מלה זאת בעברית המקורית שלנו. במילון הישראלי שלנו, בלקסיקון של קדושת ישראל, מתוך שנה אפשר להגיע חס ושלום לשפיות-דמים. התורה מדברת על מצב של ילד אובד לו לא מכקש ורעו"ם, ומה מוכן שמצב של "אובד לו" נוגע לשפיות-דמים, מנוסחות מבלבלות ומשוככות כאילו בשם "ראת שמים שמצבה לשנא רשעים, עלולים להגיע לשפיות-דמים, כמו שהיה קרה בבית-שני, בגלל שנאת חנם. הנצי"ב מרגיש בכמה מקומות שנאת חנם זו יצאה אז גם מגדולי תורה, ושדוקא אצלם יש צורך בהירות גדולה משנאת חנם הכאה כאילו לשם שמים"

14

תא שמע:
אזהב לפרוק ושונא לטעון - מצנה בשונא כפי לכוף
את יצרו. ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא,
הא צדיק ליה - אפילו הכי, כדי לכוף את יצרו צדיק.
- תא שמע: שונא שאמר - שונא ישראל, ולא שונא
בכרי. ...

ספד דגא - 14831

שראה בו דבר ערוה - ואם תאמר:
דב"אלו מציאות" (בבא מציעא
לכ ב. ושם) אמרין: אזהב לפרוק
ושונא לטעון, מצנה בשונא, כדי לכוף
את יצרו. והשתא, מה כפיית יצר שייך
ביון דמצנה לשונא? ויש לומר: כיון
שהוא שונא גם בחיור שונא אותו,
דכתיב (משלי כז) "כמים הפנים
למים כן לב האדם לאדם", ובאין
מתוך כך לידי שנאה נמורה, ושייך
בכפית היצר.

15

תא שמע דגא

13
אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב: מתוך
לשונות שצאמר - כי תראה תמור שצאמר לרצ תחא
משאנא - מאי שונא אילמא שונא וכרי - והא תנא:
שונא שאמר - שונא ישראל, ולא שונא וכרי. אלא
פשיטא - שונא ישראל, ומי שראי למסנה? והכתיב
"לא תשנא את אחיך בלבבך" - אלא: דאיכא סתרי
דעבדי איסורא - כולי עלמא נמי מיסר סני ליה.
מאי שנא האי אלא לאו כי האי גוונא, דתנא ביה
איהו דבר ערוה.

ספד דגא

17

יאת-שמים. מי שהוא יא-שמים רוצה שכל היהודים יהיו כשרים, וכשהוא נפגש
ביהודי לא כשר" הוא קצת "ברוג" איתו. למה יש לדאג תחושה זאת, וה יצר
טוב, יצר של יא-שמים, יצר של חרדות? התוספות משיבים במילים אחרות,
לפנים של יענה נפלא בפסיכולוגיה. הם מביאים את הפסוק במשלי: "כמים הפנים
למים, כן לב האדם לאדם". כן המציאות הפסיכולוגית: אדם מכיר ומרגיש
את טיבו של היחס כלפיו, אם זו אהבה או שנאה. יא-שמים של ה"דתי"
מחייבת אותו למידה מסוימת של רוגז כלפי ה"לא-דתי", של חוסר סבר פנים
יפות. אבל ה"שונא" מרגיש שיחס היהודי הכשר וירא-השמים אליו, אינו של
אהבה וסימפטיה. אז אותו יחס משתקף גם אצלו והוא מחזיר לו יחס חסר
אדורה. כך עלול היחס ההדדי הזה של שנאה במובן שלילי להתפתח ולהעשות
יותר ויותר מתוח. הכדור הפסיכולוגי הזה הולך ומתגלגל מאחד לשני, ואומרים
התוספות ביטוי נרא: "באין מתוך כך לידי שנאה גמורה". לכתחילה לא היתה
זו שנאה גמורה - חס ושלום, אבל היא עלולה להתגבש ולהגיע לשנאת חנם, עד
כדי סכנת נפשות. על-כ-פנים מתברר כאן שהמובן של שנאה בתורה הוא מיעוט
אהבה ואהרה, ולא שנאה ממש שהיא שנאה גמורה". שנאה זו פירושה תרעומת,
ולא שנאה, חס ושלום. בניגוד לאנשים שלעצמם מחנכים לשנאה וחורשים שזו
מצוה גדולה, יש צורך בהירות גדולה שלא להגיע לשנאה גמורה, ד' ישמרו.

שיתור הוציא ספד דגא

16
שנאה מתברר מתוך עיון בגמרא" בבא מציעא ופסחים". שם נמצא המקור
בהלכה של השנאה לרשעים ועובדי עבירות. בתורה קיימות מצוות פריקה
וטעינה. פנים הן מופיעות בלשון "לא תראה את המור אחיך או שורד נפלים
בדרך". ופנים אחרת בלשון "כי תראה חמור שנאך" וכן תחת משאנא".
שואלת הגמרא: הלא כתוב "לא תשנא את אחיך בלבבך"? הרי מדובר כאן
על היהודים, והוא"ן היה לישראל שונא מישראל"? הגמרא מתרצת שיכול
להיות מצב של יהודי הנקרא שונאך: יהודי שעבר עבירה, ובתורה הוא נקרא
של "חוסר אהרה". בעברית מודרנית, הוא נקרא "לא-דתי", ובתורה הוא נקרא
"שנאך". והנה, לפעמים שני מקרים של פריקה וטעינה יכולים להודמן ביחד.
לשני היהודים יש צרות בסידור המטען של החמור או של המכונתית - אחד
מהם הוא "שונאך", אתה "ברוג" איתו כי אינו כל-כך כשר, והשני יהודי כשר
טוב ויפה. נשאלת השאלה: מי קודם, ה"אהבה" ה"דתי", או ה"שונא"
ה"לא-דתי"? על זה מופיעה בגמרא הלכה פסוקה מפורשת ומחלטת: "אהבה
לפרק" שונא לטעון - מצוה בשונא". לכאורה, ה"לא-דתי" שאינו שומר
שבת וכשרות הוא גרוע מן ה"דתי", אבל בגמרא יש החלטה ברורה: מצוה
לעזור דווקא ה"לא-דתי" לעצוב את ה"דתי". הפרדוקס המשווה הזה מוסבר
בגמרא: "כדי לכוף את יצרו". על איזה יצר מדובר? פשוט: אתה יהודי כשר
ו"דתי". לכן מוכן שיש לך יחס לא כל-כך אהבה כלפי היהודי ה"לא-דתי".
אם-כן, יש לך מין יצר להיות "ברוג" איתו. לכן מצוה בשונא, דווקא, כדי לכוף
את היצר הזה. על זה יש הערה של התוספות במסכת פסחים: "מה כפיית יצר
שייך?". כשאנו אומרים בבוקר יוכנח את יצרנו להשתעבד לך", הכוונה היא
ליצר-הרע, שיש להלחם בו ולהכניעו. שואלים התוספות: איזו כפיית יצר יש
כאן? מה שהיהודי ה"דתי" שונא את ה"לא-דתי" אין זה יצר-הרע, אלא

שיתור הוציא ספד דגא

18

הענין דתבאר בשירת האוינו עולם הצור תמים פעלו וגו' צדיק וישר הוא.
דשבת ישר הוא נאמר להצדיק בין הקב"ה בדין בית שני שהיה דוד עקש ופתחל.
ומירשנו שהיו צדיקים וחזירים ועמל תורה, אך לא היו ישרים בחליכות שלמים, ע"כ
מכני שנאת חנם שבלבם וא"ו חשדו את מי שראו שנהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא
צדיק ואמריקס. ובאו עיני לירי שיר בדרך והלכה וכל ודעה שבעולם עד שזרבו
הבית. ועל היה צדוק הדין, שדקב"ה ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו אלא באופן
שזעזכים בדרך וישר גם בחליכות עליו ולא בעקבות אע"פ שהוא לרשע דוח טרם
דוכן הבריאה ודחיתו ישוב הארץ. וזה היה שבו האבות שמלכו שהיו צדיקים
וחזירים ואחריו ה' באופן חזירי אמר. עוד היו ישרים, היינו שדחננו עם אחיע
אפי עובדי אליילים מכועים. מ"ם היו עמם באהבה וחשן לטובתם כאשר הוא קיום
הבריאה, כב שאנו רואים כמה השתמש א"א לחפול על סדום, אע"פ שהיה שגא
אותם ואת מלכם תמלית שנאה עבד ירשעם כמבואר במאמר למך סדום. מ"ם
וחץ בקיום וברכת ה' וירא (פס"ם) איהו ע"ז שאמר הקב"ה לא"א אהבת צדק ותשנא
רשע. אהבת להצדיק את ברייתו ותשנא להרשעין ע"כ וכו', והיינו מסמ כאב המון
גוים שאנעל שאין רבין חלק במשישים מ"ם שודר שלום ושוב. וכן הענין חן ור"א
נפלא על דבר אברהם את לם כב שנתבאר פ' לך. וכן ראינו כמה נח היה יצחק
אבינו להנחיתם במשנאו ובמעט דברי פיוס מאבימלך ומרעיו נתפיים באופן חזירי
סמה שבעשו ממנו כמבואר במקום, ויעקב אבינו אצל שוישכ דודו לו על לבן שדיע
שביקש לעקד לולי ח'. מ"ם דבר עמו דברים רבים עד שאמר ע"ז כב"ר (פער"ר)
קפוחין של אבות ולא ענותנות של בנים ע"ש, ונתפיים עמו פוד; וכן דביה למדנו
מהליכות ואהבת ברא. מה ששייך לקיום העולם המיוחד להו ואפרי שהוא ספר
הבריאה.

הקדמת הנצח דגא

2

הערה אחת מוסיפים, שכל השנאות כולן חומרי דיניהן הנם נאמרים
רק במי שכבר ברי לנו. שקימנו כן מצות תוכחה, וכאשר אין לנו בדבר הזה ולא
במשה דורות שלפנינו. ע"פ עדות ר' עקיבא ג. מי שיועד להוכיח, על-כן נפל מותא
בבירא גא וכל הלכות הנוטות לרוגז ושנאת-אדם נעשוה הן כפרשת בן סורר ומורה.
עיר הנדחת ובית המנוגע, למי"ד לא היו ולא עתידין להיות ונכתבו משום דרוש
וקבל סכר ג. והשכר של הדרישה גדול הוא מאד, כי הוא המלה המקדימה צביון
הטוב ע"י תגבורת שנאת הרע בכל ענפיה שהוא עשה באורח למודי את פעולתו
אינו מניח בפועל לרשע משהיה כאמת להשתרש כלל ועיקר.

שיתור הוציא ספד דגא

19
שכנו אלי. עמ, מתוך נספח אי מדבר עמכם, מתוך נספח
מסות, מתוך קשר החיים שאי קשר בכללם, ואחם סלכם
קשרים ב', מתוך אחת התרשעו שאי חס אחת עמק יותר בכל
הירבות החיים שלי, שאחם רק אחם, רק סלכם, סלכם, כל
המשפחה, כל דוחותכם, רק אחם הנכם תוכן חיי, בכמ אי זה,
בכמ, בחסיבה הסללת של סלכם יש לזיז אותו הענין, כהוא
קדי חיים, מכל-כדמס את-לי לים, כל התקוה, כל השאפות, כל
הענין של שויר החיים, הכל אי מצב בקריב רק עמכם, ואי
דקק להחזיק עם המוחים סלכם, אי מוכרח לאהבה אתכם
אתה אין קץ, אי אפשר לי להרשע שם הרשעה אחרת, כל
האהבת הקשט עם הגדלות שכל תהלוכות חיי, הכל אצרות
הן באהבתכם, באהבת כללאתכם, הכלל שכל הפרטים שלכם
בו חיים החיים, כל אחד כמם, כל השמח בדת, שסכלל סלכם,
הוא נצוץ גדול חושב מאונקת אור שלמים, המארה לי את
אור החיים, אחם נחמים לי תוכן, לחיים, לעבודה, לתורה,
למשלה, לשירה, לתקוה, דרך הצעיר של וחיבתם אי חס את
הכל, אי אהב את הכל, על כסר הרוח של חובתכם אי מושג
לאהבת הלאה, ודא מחויבות לי, מתבררת אצלי, משתלחת
בלבבי, מתבצחת ברעיו, עמכם, עמי, אומת, אפי, מקד חיי,
עמכם אי משקף למרחיב שלם, עם נחמים אי ודי נחם, עם
פארכם אי מלא חוד תפארות, עם עננותם אי מלא מכאובות,
עם הצער שבעולותם אי מלא מרדוה, עם הדעה התחתונה
שכקרבכם חצי מלא דעה חבוטה, אצור חיים הוא, לי כל קצב
כל חק של מעמד רגליים, ארצכם, ארץ התקוות, קדש הוא לי.

אליהו הנביא